

תכנית התערבות להתמודדות עם בריונות ברשת בקרב ילדים ומתבגרים (פוסטר)

דורית אולניק-שמש

האוניברסיטה הפתוחה

doritol@openu.ac.il

טלי היימן

האוניברסיטה הפתוחה

talihe@openu.ac.il

דניס בן-ארי-קופל

האוניברסיטה הפתוחה

dbenari.zh@gmail.com

Intervention Program for Cyber-bullying Training for Children and Adolescents (Poster)

Denise Ben Ari-Kopel

The Open University of Israel

Tali Heiman

The Open University of Israel

Dorit Olenik-Shemesh

The Open University of Israel

Abstract

The aim of the intervention program was to examine the involvement in cyber-bullying among children and adolescents, to increase awareness and to provide useful tools to reduce the dangers in the cyber-network. 365 students (51.4% boys) participated in a four meeting program and completed before/after questionnaires. Findings revealed that after the program fewer students reported being cyber-victimized (22.5% vs. 15.5%) or cyber-bullies (7.4% vs. 4.95% after the program). However, 66.6% reported increase in empathy for the cyber-victims and reduced their network aggressive behavior. Girls reported higher satisfaction from the program, and evaluated it as that more helpful for coping with the phenomenon compared to boys.

Keywords: cyber-bullying, intervention program, gender.

תקציר

בריונות ברשת מוגדרת כהתנהגות תוקפנית, גלויה וממושכת, המכוונת לפגוע, להעליב, להשפיל או לאיים על יחיד או קבוצה. היא מתבצעת במגוון אמצעי תקשורת דיגיטלית כמו רשתות חברתיות, צ'ט, פורומים ועוד (אולניק-שמש והיימן, 2012; Smith et al., 2008). תופעת זו הפכה לשכיחה בשנים האחרונות ונמצאת במגמת עליה במיוחד בקרב ילדים ומתבגרים (היימן, אולניק-שמש ועדן, 2014). נמצא שהחל מכיתה ה' ילדים מדווחים על התנסותם בתופעה, כאשר היא מגיעה לשיאה בכיתות ז'-ט' (Heiman & Olenik-Shemesh, & Eden, 2014).

ממחקרים שנערכו ברחבי העולם ובישראל עולה כי בין 10%-30% מהתלמידים היו קורבנות לבריונות ברשת וכי לא רבים העמיתים שמגישים סיוע לקורבנות ברשת (Olenik-Shemesh, Heiman & Eden, 2015). בנוסף נמצא כי בניסוי נוספים להיות יותר מעורבים ויוזמים בריונות רשת, ואילו בנות נוטות יותר להיות קורבנות לאלמות ברשת (Heiman & Olenik-Shemesh, 2015; Smith et al., 2008).

בעקבות הממצאים המראים על עלייה בבריונות ברשת ואחוזי קורבנות גבוהים, (Heiman et al., 2014), פותחה תכנית התערבות שמטרתה הייתה לבחון את מעורבותם ופגיעותם ברשת של ילדים ומתבגרים ולהקנות להם כלים וידע להגברת מודעות ולהקטנת הסכנות בשימוש ברשת. בתכנית השתתפו 365

תלמידים (51.4% בנים) מביי"ס יסודי במרכז הארץ המוגדר ברמה סוציאקונומית בינונית-נמוכה. התלמידים מלאו שאלון דיווח עצמי למעורבות באלימות לפני ואחרי התכנית, ובסיומה מלאו שאלון להערכת שביעות רצון. התכנית כללה 4 מפגשים על תופעת בריונות ברשת והשפעותיה, והקנתה כלים ומידע לשימוש נכון באסטרטגיות התמודדות יעילות. בתכנית נעשה שימוש במשחקי תפקיד, דיונים, סרטונים, הכנת פוסטרים ומיצגים. ממצאי המחקר מצביעים על הבדלים מובהקים באחוז המדווחים שהיו **קרבת ברשת** לפני ואחרי התכנית: לפני התכנית 72 תלמידים (22.5%) דיווחו שהיו קורבנות לבריונות רשת ולאחריה דיווחו רק 52 תלמידים (15.7%). ניכר שהתכנית הגבירה את המודעות לתופעה ו-8.1% מהתלמידים שלא תפסו את עצמם לפני התכנית כקורבנות, הבינו כי נפלו קורבן למעשי אלימות ברשת. נראה כי בעקבות התכנית התלמידים רכשו כלים להתמודדות ובתפיסה העצמית שלהם הם כבר לא חשים יותר כקורבנות ברשת. בהתייחס ל**תוקפנות ברשת** נמצאה ירידה מדיווח של 7.4% לפני התכנית לעומת 4.95% אחרי התכנית. 33.3% מהתלמידים נשארו עקביים עם הדיווח כי פגעו ברשת, אולם 66.6% דיווחו על עליה באמפתיה לקורבנות ופחות תקפו ברשת ו-2.7% הבינו כי היו בריונים אחרי התכנית. בנוסף נמצא שבנות נוטות יותר להיות קורבנות לבריונות רשת בהשוואה לבנים (20% לעומת 13.1%). בנות דיווחו על שימוש מגוון יותר של אסטרטגיות התמודדות עם התופעה בהשוואה לבנים; בנות דיווחו על שביעות רצון גבוהה יותר מהתכנית והעריכו אותה כמסייעת במידה רבה יותר בהתמודדות עם התופעה בהשוואה לבנים. מומלץ לפתח תכנית התערבות מותאמת אשר תכלול מפגשים נוספים וכן תכניות ממוקדות למורים ולהורים.

מילות מפתח: בריונות ברשת, תכנית התערבות, ילדים ומתבגרים, מגדר.

מקורות

- אולניק-שמש, ד', והיימן, ט' (2012). אלימות ובריונות ברשת בקרב מתבגרים. **הד החינוך**, 6, 3-32.
- היימן, ט', אולניק-שמש, ד', ועדן, ס'. (2014). מעורבות וקרבת ברשת בקרב תלמידים עם הפרעת קשב והיפראקטיביות וללא הפרעה זו והקשר למסוגלות עצמית חברתית, בדידות ותמיכה חברתית. **מפגש לעבודה חינוכית – סוציאלית**, 39, 91-110.
- Heiman, T., Olenik-Shemesh, D., & Eden. S. (2014). Aggressive behavior and vulnerability on the Internet: Characteristics, patterns, risk and protective factors among children and adolescents. *Research Report*. Jerusalem: The Israeli Ministry of Education. Retrieved from <http://cms.education.gov.il/NR/rdonlyres/5B2E6358-A9D7-4F8B-83A2-E1F46CB4DF94/185400/Unnamed6.pdf>.
- Heiman, T., & Olenik-Shemesh, D. (2015). Cyberbullying experience and gender differences among adolescents in different educational settings. *Journal of Learning Disabilities*, 48(2), 146-155.
- Olenik-Shemesh, D., & Heiman, T. (2015). Bystanders' behavior in cyberbullying episodes: Active and passive patterns in the context of personal-socio-emotional factors. *Journal of Interpersonal Violence*. doi: 10.1177//08862605585531. jiv.sagepub.com.
- Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S. & Tippett, N. (2008). Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of Child Psychology*, 49(4), 376-385.